

Dins i fora.
Paraules preses a la València
de postguerra.
COLLECCIÓ RAFAEL SOLAZ

DINS I FORA. PARAULES PRESES A LA VALÈNCIA DE POSTGUERRA. COLLECCIÓ RAFAEL SOLAZ Del 30 de gener al 27 d'abril de 2025 Universitat de València Centre Cultural La Nau Sala Estudi General	Rectora de la Universitat de València Maria Vicenta Mestre Escrivà Vicerectora de Cultura i Societat Ester Alba Pagán Organitza Universitat de València - Servei de Cultura Universitària Directora del Servei Adela Cortijo Talavera Cap del Servei Ana Bonmatí Alcántara Cap d'Administració Fernando Cebriá Ballester Cap d'Exposicions Norberto Piqueras Sánchez Col·labora Diputació de València. Memòria Democràtica	EXPOSICIÓ Comissariat Mélanie Ibáñez Domingo Toni Morant i Ariño Projecte artístic Mar Juan Tortosa Documentació Albert Pitarch Navarro Coordinació Norberto Piqueras Sánchez Alba Braza Boils Gestió administrativa Olga Ibáñez Hervás Rebeca Marz González Ana Roig Carrasco Comunicació Magda Ruiz Brox Núria García Cebriá Muntatge i transport Art i Clar Disseny expositiu Pepe Beltrán Assistència muntatge i il·luminació Francisco Burguera Pérez Alvaro David García Andreu Gómez Calabuig Acústica arquitectònica Alberto Quintana Gallardo Pablo López Deu Assistència en sala Sedena SL Visites guiades Ximo Revert Roldán Voluntariat Cultural UV	Prestadors d'obres, documents i imatges Col·lecció Rafael Solaz Col·lecció Guillén Gómez Diputació de València. Arxiu General i Fotogràfic Generalitat Valenciana. Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu. Fondo José Huguet Ministerio del Interior. Secretaría General de Instituciones Penitenciarias CATÀLEG Edita Universitat de València - Servei de Cultura Universitària Textos Mar Juan Tortosa Antonio Calzado Aldaria Vicenta Verdugo Martí Mélanie Ibáñez Domingo Toni Morant i Ariño Albert Pitarch Navarro Rafael Solaz Albert Coordinació Mélanie Ibáñez Domingo Toni Morant i Ariño Alba Braza Boils Albert Pitarch Navarro Disseny Estudio Ibán Ramón Traduccions i correccions Antoni Domènech Servei de Política Lingüística UV Fotografia Eduardo Alapont Mar Juan Tortosa Miguel Lorenzo Impressió La Imprenta CG	DL: V-1564-2025 ISBN: 978-84-9133-777-5 © Dels textos i les imatges: els autors i les autores © D'aquesta edició: Universitat de València Aquesta mostra forma part del projecte d'investigació postdoctoral de Mar Juan Tortosa finançat amb l'Ajuda per a potenciar la investigació postdoctoral de la UPV (PAID- PD-22), finançat per la Unió Europea NextGenerationEU i pel Ministeri d'Universitats d'Espanya. Imatge portada Mar Juan Tortosa

Dins i fora.
Paraules preses a la València
de postguerra.
COLLECCIÓ RAFAEL SOLAZ

- 6 *Pròleg rectora Universitat de València
i vicerectora de Cultura i Societat.*
- 10 *Dictadura franquista, polítiques
de memòria i història pública:
l'Aula d'Història i Memòria Democràtica.
Toni Morant i Ariño, Universitat de València*
- 32 *El fenomen repressiu
de la immediata postguerra.
Dins i fora. Mélanie Ibáñez Domingo,
Universitat de València*
- 46 *Els camps de concentració i de treball
franquistes. Depurar la societat des de l'espai
local, 1936-1948. Antonio Calzado Aldaria,
Universitat de València*

- 62 *Dins, als marges, fora: dones antifranquistes. Represaliades i resistents.* Vicenta Verdugo, Florida Universitària
- 76 *Les meues presons.* Rafael Solaz Albert, Bibliòfil i colleccionista
- 86 *Alliberant paraules. La Col·lecció Rafael Solaz de cultura material carcerària.* Albert Pitarch Navarro
- 116 *El procés de creació de la instal·lació Dins i fora. Paraules preses a la València de postguerra.* Mar Juan Tortosa, Universitat Politècnica de València
- 149 Col·lecció
- 185 Textos en castellano

Rectora de la Universitat de València
Maria Vicenta Mestre Escrivà

Vicerectora de Cultura i Societat
de la Universitat de València
Ester Alba Pagán

Especialment des del tombant del segle, la societat espanyola i valenciana han mostrat un interès i un compromís creixent amb el nostre passat recent, focalitzats en els períodes potencialment conflictius de la Segona República, la Guerra Civil, la dictadura franquista i la transició a la democràcia.

Aquesta atracció i aquesta preocupació s'han traduït, entre altres, en una extensa i intensa mobilització ciutadana per la recuperació i reparació de les víctimes de la dictadura, amb una especial atenció a les víctimes mortals de la primera onada repressiva, que té lloc a València durant la immediata postguerra, una vegada acabat el context bèl·lic. Així, a través de subvencions públiques o únicament amb finançament privat, amb la participació i el suport de les administracions o davant la seua inacció o obstaculització, s'ha atès la urgència, com a societat democràtica, de localitzar i exhumar fosses comunes, així com, quan açò ha sigut possible, identificar víctimes i garantir una sepultura individualitzada i digna.

Així mateix, aquestes atracció i preocupació s'han traduït també en una demanda de coneixement i, en aquest sentit, en

la producció i consum d'una àmplia oferta cultural en forma de novel·les, pel·lícules, documentals, sèries, obres de teatre o exposicions que aborden, d'una manera o d'una altra, qüestions vinculades amb aquesta recuperació de la nostra memòria col·lectiva.

La Universitat de València no ha romàs aliena i passiva, ans al contrari, ha mostrat sempre la seua responsabilitat amb la memòria democràtica. Per bé que encara ens queden –no pocs– buits sobre els quals portar llum o temes on cal seguir avançant i profunditzant en el coneixement històric, les historiadores i els historiadors han investigat sobre aquests períodes amb mètode i rigor; han contextualitzat, han explicat, han debatut, tot traduint aquest treball en aportacions que gaudeixen d'un reconeixement nacional i internacional. Pràcticament des dels inicis de la nostra democràcia actual, s'han preocupat per aquests períodes i han estat partícips de la consolidació d'aquests camps d'estudi, enfrontant, a més a més, nombrosos obstacles, com ara la falta d'un accés normalitzat a la documentació.

Igualment, com a institució difusora de cultura al si de la societat, la Universitat de València ha impulsat i organitzat nombroses activitats relacionades amb aquesta memòria democràtica. Obres de teatre, conferències, fòrums de debat, cursos, jornades, projeccions o la programació d'exposicions temporals, com la recentment clausurada *Manuela Ballester. Pintar enfront de tot*, ens parlen del compromís constant de la Universitat de València amb la memòria democràtica, que es concreta especialment a la seua àmplia programació cultural.

En aquesta ocasió, l'exposició que ara presentem, *Dins i fora. Paraules preses a la València de postguerra. Col·lecció Rafael Solaz*, organitzada pel Vicerectorat de Cultura i Socie-

tat, ens proposa recórrer les presons valencianes de la immediata postguerra, un dels principals focus de la violència exercida per la dictadura en acabar la Guerra Civil. El dia a dia d'una part molt important de la població girà al voltant d'aquests espais i endinsar-nos en ells amb l'interès centrat en la dimensió humana, ens permet submergir-nos en les lògiques del fenomen repressiu, en les extremes condicions de vida, en els usos del temps i de l'espai, en els sons, en les preocupacions, en els pensaments, en les emocions, en la quotidianitat, en les rutines. Tot plegat, en com habitaren aquests llocs els presos i les preses, dins, i els seus familiars fora.

La proposta expositiva i aquest catàleg són el resultat del treball dut a terme per un ampli equip multidisciplinari conformat pel col·leccionista Rafael Solaz, el documentalista Albert Pitarch Navarro, els historiadors Mélanie Ibáñez i Toni Morant, l'artista Mar Juan i els dissenyadors Ibán Ramón i Pepe Beltrán. La cultura material, especialment el fons epistolar generat pels mateixos presos/es, i objectes de la vida quotidiana del període en bon estat de conservació, guardats per Rafael Solaz, són l'eix d'aquesta experiència. Aquest llegat del passat ha estat documentat i traduït de forma paral·lela i interconnectada al llenguatge històric i al llenguatge artístic específicament per a aquesta exposició.

**Dictadura franquista, polítiques de memòria i història
pública: l'Aula d'Història i Memòria Democràtica
de la Universitat de València**

**Toni Morant i Ariño¹
Universitat de València**

